

PIVOLKA

YIL 1, SAYI 2 12 / 2002

Editörden...

Zuhal Yeniçeri

zuhal_yeniceri@yahoo.com

ELYAD—DAL Araştırma Laboratuvarları

Oluşumun resmi başlangıç tarihi sayabileceğimiz 27 Mart 2002'de yaptığımız toplantıda, nerede olduğumuz ve neler yapacağımız hakkında en ufak bir fikrim yoktu. O gün orada olma amacımın; üniversite hayatında hissettiğim fakat tam olarak tanımlayamadığım bir boşluğu anlamlandırma ve buna bir son verme arayışı olduğunu söyleyebilirim.

Kapısından içeri adım atabilmek için emek harcadığımız 'üniversite'; öğrencilerin, öğretim görevlilerinin derslere girdiği ve sınavların yapıldığı birkaç binadan ibaret değildi sadece. Bu çatı altında olmanın daha anlamlı bir amacı ve daha nitelikli bir sorumluluğu olmalıydı. Ancak ben henüz bunu bulamamıştım, umudumla oradaydım.

Söz konusu toplantıda farkettim ki, sadece ben değil, hocalarımız da dahil olmak üzere hiçkimse, nerede olduğumuzu ve neler yapacağımızı bilmiyordu. İlk başta şaşırıcı ve hatta rahatsız edici olduğunu düşündüğüm bu durumun aslında en önemli ve en kilit nokta olduğunu anladığımda, ben artık yolundaydım ve boşluk dolmaya başlamıştı. Tamamen bizim şekil vereceğimiz ve rotasını bizim çizeceğimiz bir oluşum içerisindeydik. Anne babası bizlerdik. Biz doğurmuştuk ve biz büyüyecektik. Bu oluşumun bir parçası olduk ve her aşamasını tek tek yaratmanın heyecanını tadıyoruz.

ELYAD-DAL üyeleri olarak, hepimizin eşit uzaklıkta olduğu konularda (pi sayısı, karadelikler, volvoks kolonileri, kaos) araştırmalar yaptık ve birbirimizi tanıma fırsatı yakalayarak ileride yapacağımız çalışmalara zemin hazırladık. Kolaj çalışması gerçekleştirdik ve yaptığımız çalışmaların hayal gücümüzle nasıl bir ifadeye dönüştüğünü gördük. Filmler izledik ve üzerinde uzun uzun tartışarak farklı bakış açıları yakaladık. Çeşitli konularda (kimlik, eşcinsellik, türban-kamusal/özel alan vs.) düzenlediğimiz oda toplantılarında oluşan beyin fırtınalarıyla yolculuklara çıktık. Sözün kısası; bilginizi, düşüncelerimizi ve deneyimlerimizi paylaştık. Ortaya çıkan ürünler ise ödüllerimizdi.

İşte PIVOLKA da, bu paylaşımlardan ortaya çıkan ve size ulaşmamızı sağladığı için belki de en önemli somut ürünlerimizden bir tanesi.

Ben hala arayış içerisindeyim. Ancak bu defa nerede olduğumuzu, neler yaptığımızı biliyorum ve bilimin ışığıyla daha neler yapabileceğimizi düşünmek bile fazlasıyla heyecan veriyor. Merakın, bilginin, paylaşımın ve üretimin sonu yok. Mehmet Çakar'ın "Savaşı Kim Kazandı?" başlıklı yazısında farklı bir açıdan bahsettiği 'sonsuzluk'u yakalamanın bir yolu da bu olsa gerek.

Hoşçakalın...

BU SAYIDA

- *Savaşı Kim Kazandı?*
- *Işık Hapishaneleri*
- *Kırmızı Hayaller*
- *Asal Sayı Nedir? (Kimin Umurunda?)*
- *Tepki-siz Toplum*
- *Eşitlik ve Özgürlüğün Ortasında Mutluluk*

WWW.ELYADAL.ORG

PIVOLKA Yayın Kurulu

Doğan Kökdemir (Ed.)
Zuhal Yeniçeri (Ed. Yrd.)
Okan Cem Çirakoğlu
Tülin Öngel
Beyza Bermant
Kıvılcım Romya
Deniz Gültekin
Gülin Yoğurtçuoğlu
Mehmet Çakar

*Bu sayının editörü:
Zuhal Yeniçeri*

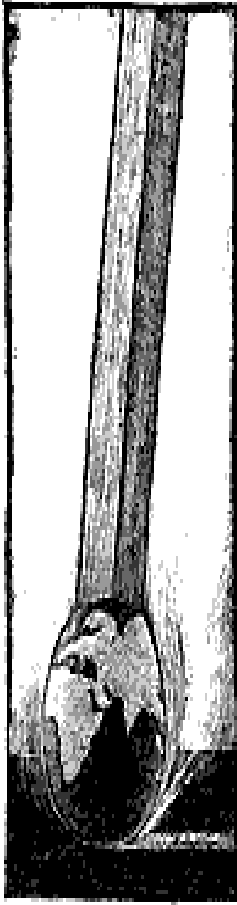
Savaşı Kim Kazandı?

Mehmet Çakar

mcakar@baskent.edu.tr

ELYAD—DAL Araştırma Laboratuvarları

Sonsuzluk kelimesi, ölümü karşılayan ve onu en iyi tanımlayan kelimelerden bir tanesidir. Bunun nedeni belki de, binlerce yıllık insanlık tarihinde din ve siyaset felsefesinin içinden gelen, ruhun ebedi dinlenmeye geçtiği, zaman kavramının olmadığı, daha çok ruhsal bir olguyu tanımlıyor olmasıdır. İnsana insanlığını hatırlatan en önemli olay da yine ölümdür. Her büyük öldürme ve ölüme tanıklık etme döneminden sonra, dünyanın, insanlığını hatırlayıp durulması ve büyük kıyımların yarattığı vahşetin en yakın kuşakların hafızalarından giderek silinmesiyle beraber, savaş tanrılarının tekrar gülümsemeye başlamasına tarih ve bizler tanıklık ediyoruz.

Bu bağlamda, savaşı, *ölüm*’le ve bununla birlikte *sonsuzluk*’la tanımlamak yanlış değildir. Savaşı sonsuzlukla tanımlarken, bunu belli bir savaşa biçimine istinaden söylüyorum. Hani o geçmişteki *gerçek askerlerin* çarpıştığı, ölümün istatistiksel bir değer değil de insanın bütün sınırlarında hissettiği bir duygu olarak tanımlandığı, çarpışmadan sağ çıkma ihtimalinin oldukça düşük olduğu ve stratejik geri çekilmelerin, hava desteklerinin, uyduların yer almadığı tarzdaki savaştan; içine rasyonelliğin girmediği savaş kavramından bahsediyorum. Birey olarak cephe askerinin, ölümü uzun dönemli bir varolma mücadelesi olarak gördüğü ve kendisinde sonsuzluk duygusu yaratan bir savaştan bahsediyorum. Yaşamak için can alması gerektiği ve hatta bazen bunu elleriyle yapmak zorunda olduğu bir durum ortaya çıkıyor. Yaşam, ölüm, zaman kavramları değişiyor. Ölümün sıradanlaştığı böyle bir durumda gerçek kahramanlar ortaya çıkıyor. Zaten edebiyat ve sinema dünyası bu temayı binlerce kez işledi: Kaybedecek hiçbir şeyi kalmayan basit insanın, ölümün sıradanlaştığı bir ortamda, efsanevi bir savaşçı kahramana dönüşme hali. *Sonluluk durumundan sonsuzluk haline geçiş*.

W. Benjamin de (1995) bu ‘efsanevi savaşçı’ kavramına değinmiştir. O güne dek hiçbir savaşta görülmemiş kıyımlar yapıldığı ve bir genel taarruz emriyle on binlerin on dakikada öldürüldüğü Birinci Dünya Savaşı’nın siper muharebelerinde ortaya çıkan savaşçı tipinden bahsetmiştir. Benjamin, o dönemin askerinin durumunu, “... engin yurtseverlik duygusu, sonraları, yaşanan muharebeler boyunca bambaşka bir kahramanlık türüne; muhteşem bir görünüm taşıyan ama bir o kadar da göze yıldı salan ürkütücü kahramanlık türüne dönüşmüştür.” diye tasvir eder.

Dikkat edilirse, halk topluluklarının ‘savaşçı’ karakterine duyduğu saygı da bu ‘sonsuzluk’ hali yüzündendir. Sonluluklar üzerine kurulmuş gündelik yaşamda, materyal kazanımların olmadığı veya kazanılmışlıkların feda edildiği her durum insanlara çekici gelir. Bunu gerçekleştiren bireyler de yüceltilirler. Geçmişte liderlerin genellikle asker kökenli olmalarında bunun payı vardır. Yukarıda belirttiğim savaşçı tipi, gündelik yaşam pratiğinde yalnızdır. Ş. Mardin (2000), Osmanlı İmparatorluğu’nun temellerine bakıldığında görülebilen fetihçi gazi karakterinin, özel hayatında duygusallaşmaya izin vermeyen bir yapı kurduğundan ve kadına karşı mesafeli bir duruşu olduğundan bahseder. Savaş o dönemlerde günlük hayatın bir parçasıydı. Bir yaşam tarzıydı. Bugünkü gibi politik olarak rasyonelleştirilerek meşrulaştırılması gereken bir olgu değildi.

Rasyonel düşünce, aydınlanmayla beraber önem kazandı. Özne aşamalı olarak keşfedildi. Ötekini tanımlarken aslında kendini keşfetti. Pozitif bilimlerin üstünlüğü kabul edilmeye başlandı. Modernizm, teknolojik ve ticari gelişmelerle beraber oluşmaya başladı. Din özel alana çekildi. Sanayi Devrimiyle beraber gündelik yaşam ivme kazandı ve belirli bir zaman dilimi içinde yapılabilen işlerin sayısı arttı. Bugün insan, kendi yarattığı teknolojinin ona dayattığı hıza gündelik hayatta yetişemez hale geldi. Metropol yaşantısı, her gün yüzlerce aktivitenin yapılıp sonlandırılması üzerine kuruludur. Her an, bir şeyi tamamlamak veya daha sonra tamamlamayı planlamakla geçirilmekte. Artık dakikada yüzlerce sayfa basan faks makinaları, insandan daha hızlı işlem yapan bilgisayarlar var. Tüm dünya, bu sonluluklar yapısı üzerine oturtulmuş bir kurgu olmaya başladı.

Teknoloji aynı zamanda savaş kavramını da değiştirdi. Maliyet hesapları üzerine kurulu bir savaş endüstrisi oluştu. İnsan da para ile birlikte bu hesaplarda istatistiksel bir değer olarak yer alıyor. Gelişmiş ve 'demokratik' Batılı ülkeler için insan, en önemli değer olarak görünüyor. İnsan kaybı; çok sesli, katılımcı siyasi ve sosyal yapılarda, kamuoyunun tepkisini en çok çeken olay. Bu da, teknolojinin savaş kavramı içindeki hakimiyetini en üst seviyeye çıkaran etkenlerden birisidir. Ancak teknoloji, gündelik yaşam pratiğinde olduğu gibi, savaş durumu içinde de sonsuzluk duygusunu yok ederek sonluluklar üzerine kurulu bir yapı yarattı. Vietnam Savaşı'nda muharebe alanından tahliye işi, yardım çağrısından sonra beş dakika içinde gelen helikopterlerle yapılıyordu. Asker bir kez helikoptere bindiğinde on dakikalık mesafede bir sahra hastanesi, yirmi dakikalık mesafede ise "cola" ve sinema olduğunu bilmekteydi. Bu şekilde oluşturulan savaşçı bilincinin, yazının başında bahsettiğim efsaneleşen savaşçı yapısının tam zıttı olduğu kesindir. Birisi sonluluklar üzerine kurulmuş teknolojik yapıyı; diğeri ise sonsuzlukla, yani ölüm bilinciyle yaşayan bir yapıyı gösteriyor.

Son dönemde, 11 Eylül olaylarını yaşadığımızda, karşımıza çıkan tablo aslında bu iki savaşçı tipinin karşılaşmasıdır. Başka bir deyişle, Bin Ladin ve Amerika'nın karşılaşmasıdır. Ladin'in coğrafyası; göçebe yaşam, en düşük seviyedeki teknolojik yapı ve ölümü barındırıyor. Göçebelik, içinde barındırdığı her türlü riskle beraber, zaman ve algı bağlamında sonsuzluk kavramını iyi yansıtan bir yaşam türü. Ölüm tümüyle gündelik yaşamın içinde. Göçebe iseniz, ertesi gün çocuklarınızdan birinin ishalden veya eşinizin zatürreden ölmesi normal bir olaydır. İnsan hayatının sona ermesi, yağmur yağması kadar doğal bir durumdur. Böyle bir yaşam biçiminde, modernizmin kurguladığı rasyonel düşünce tarzı anlamsızdır. Kendi coğrafyası, kendi bütünlüğü ve bambaşka anlamı olan bir yapıdır bu.

Bu iki farklı kavramın çatışması, normal bir savaş durumuyla farklılık gösteriyor. Bir taraf, gerçekleştirebileceği en büyük saldırı projesini planlayarak sivil uçakları Dünya Ticaret Merkezi'ne çarptırıyor. Diğer taraf ise, B-52 savaş uçaklarını ve uyduları kullanıyor. Aydınlanmayla kurgulanmış modern dünya insanı için bu savaşın sonucunun ne olacağı çok açık. Amerika kazandı ya da kazanıyor.

Asıl olan ise savaşın tam da 11 Eylül günü bitmiş olduğudur. Bin Ladin, sonsuzluk (ölüm) kavramı içinde yaşayan bir coğrafyanın düzenleyebileceği en büyük saldırıyı gerçekleştirmiştir. O, o anda kazanmıştır. Bin Ladin'in veya onun coğrafyasının insanı için daha sonra olacaklar, hiçbir anlam ifade etmiyor. Savaş zaten bitti. Modern düşünceyle öteki arasında geçti.

Fakat Amerika'nın Afganistan Savaşı devam etti. Şimdi, modern savaş yapısının son aşaması olan Afganistan'ın yeniden yapılandırılması süreci işliyor. Bu süreç, Batı normlu bir sistemin uyarlanması işlemidir. Modern devlet yönetimi kalıplarına uygun kamu yönetimi organizasyon yapısı oturtuluyor. Amaç ise; modern dünya ile Afganistan'ı eklemlenmek, kalkınmacı-modernist kuramlar aracılığıyla sonluluklar dünyasına yeni bir ulus kazandırmak.

Peki savaşta gerçekte kim kazandı?

Kaynakça:

Benjamin, W. (1995). *Estetize Edilmiş Yaşam Sanat'tan Savaş ve Siyasete Alman Faşizminin Kuramları*. İstanbul: DER Yayınları.

Mardin, Ş. (2000). *Türk Modernleşmesi Makaleler 4 (8. Baskı)*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Işık Hapishaneleri

Zuhal Yeniçeri ve Kürşad Demirutku

zuhal_yeniceri@yahoo.com

dkursad@baskent.edu.tr

ELYAD—DAL Araştırma Laboratuvarları

Evrendeki en tehlikeli nesne olan karadelik, sıradan bir maddeden oluşmamıştır ya da madde ötesi değildir. Aslında maddesi yoktur. Uzay ve zamanın birbiri içerisinde eriyip şekil değiştirmesiyle oluşmuştur. Bilimcileri rahatsız eden şey, karadeliklerin tek yönlü yapısıdır. Yani, karadeliklerin içine giren hiçbir nesnenin geri çıkamamasıdır. Evren karadeliklerle doludur.

Karadelikler evrenin büyük oyunudur. Görkemli bir yıldızın öldüğü ve arkasında dipsiz bir kuyu bıraktığı, uzayla zamanın bittiği yerdir. Kendi galaksimizin arka bahçesinde onlar vardır. Kuramsal olarak, galaksimizin merkezinde yer alan süper dev karadelik, güneşin kütlesinden 1.000.000.000 (bir milyar!) kat daha büyüktür. Bu kütlede bir cisim güneş sistemimizin merkezinde yer alsaydı, boyutları Uranüs gezegeninin yörüngesine kadar uzanırdı.

Karadeliklerin doğası, onları ulaşılması zor bir hedef haline getiriyor. Temel bilimin karadeliklerin gerçekten olduklarına kanaat getirmesi 1990'lerden sonradır. Teori; evren hakkında bildiğimiz herşeyin, karadeliklerin derinliklerinde son bulacağını söyler.

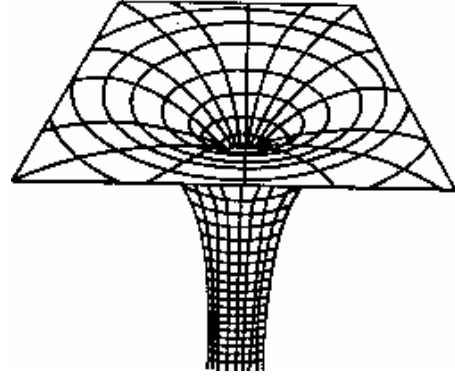
Büyük bir yıldız veya yıldız kümesi öldüğünde, karadelik oluşturmaktan başka çaresi yoktur. Peki bir karadeliği nasıl yakalarsınız? Kum taneciklerinden daha çok yıldızın olduğu bir evrende, fener gibi ışımak yerine herşeyi yutan kara bir deliği nasıl bulursunuz? Karadelikleri göremeyiz ve bulamayız. Bir karadeliğin varlığını, ancak çevreye verdiği etkilerle anlayabiliriz.

Bir karadeliği anlayabilmek için önce çekim gücünden başlamak gerekir. Çünkü bu karanlıklar içinde en önemli şey çekim gücüdür. Isaac Newton, bugün bile modern bilimin temelini oluşturan fizik yasalarını buldu. Hesap matematiğini keşfetti, gezegenlerin hareketlerinin yasalarını kurdu ve ışığın görsel yapısını çözdü. Bir gün ağaçtan düşen bir elma, onun yer çekimi hakkında düşünmesine yol açtı ve bu, matematiksel fiziğin ilk büyük zaferi oldu. Newton, evrendeki her maddenin bir ağırlığı olduğu ve bunun bir maddeden çıkıp diğerine ulaşarak herşeyi içine çeken bir güç olduğu sonucuna vardı. Bir nesnenin kütlesinin ne kadar büyükse, çekim gücünün de o kadar fazla olduğunu ortaya attı.

John Michelle ise, çekim gücü ile ışık hızının limiti olduğu düşüncesini birleştiren ilk kişi olmuştur. Bu, roketlerin uzaya fırlatılabilmesinin temelindeki bilgidir. Michelle, güneşin 100 milyon katı bir ağırlığımız olduğunda, ışığın bundan kaçamayacağını ortaya çıkardı ve daha da ileri giderek, evrendeki en dev nesnelerin bizim gözümüze görünemeyeceğini söyledi. Michelle, yer çekiminin bir yıldız nasıl söndüreceğini açıklamıştı ama onun nasıl bir karadeliğe dönüşeceğini açıklamamıştı. Yıldızların doğumunu ve ölümünü tam olarak anlayabilmek için nükleer çağı beklemek zorundaydık.

Göklerde gördüğümüz her yıldızın merkezinde patlamaya hazır bir nükleer reaksiyon vardır. Güneş gibi bir gezegeni bu kadar sıcak ve parlak yapan şey de bu reaksiyondur. Yalnızca nükleer reaksiyon yer çekimini kontrol altında tutar. Bu reaksiyondan dışarı taşan enerji, güneşin sıkışarak küçülmesini ve yoğunlaşmasını engeller. Bu, sonunda yer çekiminin ağır basacağı tehlikeli bir dengedir.

Güneşin nükleer yakıtı tükendiğinde, kendi çekim gücü onu, dünyanın boyutları kadar küçük ama 100 bin kere daha yoğun bir topa dönüştürecektir. Güneşimizin kütlesi küçük olduğu için bu kadar zayıf bir köze "beyaz cüce" denir. Dev bir yıldız söndüğünde ise bu, büyük bir patlamayla olur. Biz dışarı yansıyan patlamayı bir süper yıldız gibi görsek de, bu aslında içeride olan patlamayı örten bir maske gibidir. Çekim gücü, merkezi o kadar kuvvetli kucaklamıştır ki tüm atomlar, nötron denilen süper yoğun partiküllerden oluşan bir topa sıkıştırılmıştır. Bu, çapı sadece 24 metre olan bir "nötron yıldızı" dir.

Söndüklerinde, güneş gibi sıradan yıldızlar beyaz cüce, biraz daha ağır olan yıldızlar nötron yıldızı oluştururlar. Peki bunun ötesinde ne var? Bu sorunun cevabının “karadelikler” olduğuna inanılıyor.

Kütlesi Güneş’in üç katı büyüklüğünde olan yıldızlar sönmeye başladıklarında nötron yıldızı haline geliyorlar. Fakat nötronlar bile yer çekimine karşı koyamaz. Bu durumda yıkılış kaçınılmazdır. Merkezdeki çekim o kadar yoğundur ki, yer çekimi, kütleyi ve kütlelinin başladığı zamanı dışarıdaki evrenden koparacak kadar alana hakim olur. Ölen yıldızın kalbinde bir karanlık oluşur ve bu karanlık dışarıya doğru yayılır. Yıldız ölüncen “karadelik” doğar. Karadelik ışığı kırar, bununla da kalmayıp ışığı ve zamanı yutar. Genel görelilik kuramına göre karadelikler, solucan deliği veya akdelik ile sonlanabilir. Solucan delikleri, karadelikle başlayan ve evrenin bambaşka bir bölgesine açılan tünellerdir. Akdelikler ise bu tünellerden dışarı zamanı, ışığı ve maddeyi püskürten kapılardır. Nasıl ki karadelikten dışarı hiçbir şey çıkamazsa, akdelikten de içeri hiçbir şey giremez. Öte yandan, termodinamik ilkelerine göre akdeliklerin varolması mümkün değildir. Dolayısıyla şimdilik akdelikler ve solucan delikleri, insan zihninin fantazileridir.

Einstein, yer çekiminin, uzay ve zamanın düz değil de bükülmüş olmasından kaynaklanmış olabileceğini söylemiştir. “Hiçbir şey, belirli bir zamanda varılmadan belirli bir yer kaplamaz.” Einstein bunu anlamıştı. Uzay ve zaman, *uzayzamanı* denilen dört boyutlu esnek evren dokusunu oluşturmak için birlikte örülmüş gibiydi. Fakat, algılarımızın üç boyutlu olması nedeniyle uzayzamanı hakkında fikir yürütmemiz neredeyse olanaksızdır. Alan ve zamanı, lastik levha gibi düşünelim. Büyük kütleler, levhayı büküyor ve kıvrılmasına yol açıyor. Bu kıvrılma, Einstein’ın yer çekimi kavramıdır. Bir yıldızın kütlesi ne kadar büyükse, çevresindeki uzayzamanı o kadar hızlı bükür ve çekim gücü de o oranda büyür. Levhanın üzerine sönmüş bir yıldız fırlatınca, deliklerle dolu bir uzay bulursunuz. Büyük bir yıldız büküldükçe (söndükçe), çevresindeki uzayzamanı da o kadar bükülecektir. Ve sonunda delik, karadelik oluşacaktır. Herşey bu karadeliğin içine düşecek, fakat hiçbiri dışarı çıkamayacaktır.

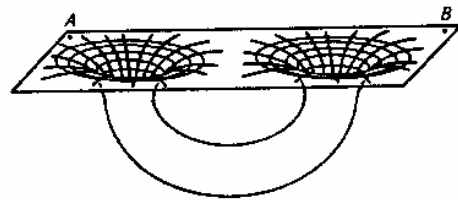
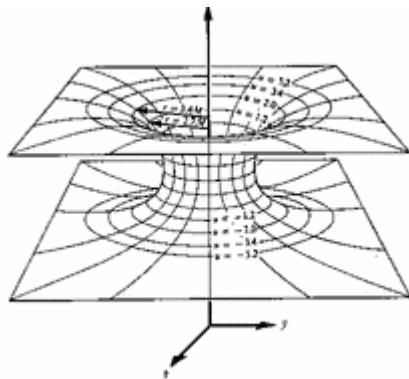
[devam edecek]

KAYNAKÇA:

Bilir, S. (1995). Bütün Karadelikler Nereye Gitmiş? *Astronomi Magazin*, 45, 489-494.

Hamilton, A. (2002). Whiteholes and Wormholes. <http://casa.colorado.edu/~ajsh/schww.html> [12 Aralık 2002, WEB].

Smith, R. (Director). (1999). Blackholes. [Belgesel]. Discovery Channel.

Kırmızı Hayaller

Gülay Uzel

Başkent Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Herşey çok güzel bir melodiyle başladı sonsuza dek sürecek olan. Yüreğimin ta dibinden gelen inanılmaz istek, gözlerimin içine yansıyan pırıltı, bana içimde her duyguyu tatmamı sağlayan o güzel müzik... bir parçası oldu yüreğimin. Karşımda duran küçücük, genç ve güzel bale öğretmeni, her yönüyle hayatımın en büyük modeli oldu. Sadece cumartesi ve pazarları birer saat gidebildiğim bale dersleri ve o şirin öğretmenle geçirdiğim zaman, küçücük yaşımda bana en çok neyi yapmaktan keyif aldığımı anlatmaya başladı yavaş yavaş...

Hayatın içinde akıp giderken ve büyümeye devam ederken, bale; benim hayat tarzım olmaya başladı. Herşeyi onunla yaşadım, hayatımın her alanında hep ondan ilham aldım, en büyük aşkıma ismine en büyük harflerle onun adını yazdım, öyle bir aşk yaşadım ki hiç bırakmadım. Babamın sormaktan bıkmadığı 'Ne zaman bırakmayı düşünüyorsun?' sorularını cevapsız bırakıp içimden yanıtlamayı tercih ettim hep, 'hiçbir zaman' diyerek...

Öyle bir hayat yaşadım ki, en çok dans etmekten keyif aldım; belki de kendime en çok dans etmeyi yakıştırdım. Her türlü duygumun yoğunluğunu ilk onunla paylaştım. İlk kez aşık oldum, her zamankinden daha güzel. Müziği hissederek, her andan daha da zevk alarak, belki de izleyenleri şaşırtacak şekilde dans ettim. İlerleyen yıllarda ilk terkediliş duygusunu yaşarken de yine ona sığındım, 'Boşver ne de olsa balem var' dedim yarı gülümseyip yarı gözyaşı dökerek..

Kimse anlayamadı belki ona olan aşkıma büyüklüğünü, eleştirdiler hep; ama ben daima belirttim inatla herkese 'eserimin yalnızca bana ait olduğunu ve ben ondan memnun oldukça eleştirme hakkının kimseye ama hiç kimseye ait olmadığını...' Tüm ikna etme yeteneğimi konuşturup, dansı, annemle babamın hayatına da katmayı başardım. Dans etmenin onların hayatına kattığı güzellikleri, kendi gözlerimle şahit olarak yaşadım ve gurur duydum kendimle. İlk başrol başarımdan sonra babamın dudaklarından 'Dans etmek sana çok yakışıyor' cümlesinin döküldüğünü duydum, mutlu oldum, çok mutlu oldum...

Bir rüya gördüm ve gözümü açtığımda kendimi ruhuma hiç uymayan bir bölümde okumak için çabalarken buldum. Sıkıldım, çok sıkıldım... 'Keşke'yle başlayan cümleler kurmaya başladım. O zaman aldım elime beyaz bir kağıdı, en sevdiğim renge boyadım. Üzerine kırmızı hayallerimi yazdım, iki üç maddede bir tekrarladım 'Unutma dans hep hayatında kalacak' diye... Katladım kağıdı koydum cebime, aldım elime kalemi, düştüm bu sefer hayallerin peşinden koşmaya... Çalıştım, çok çalıştım ama...

İlk solist rol alma başarısı geldi üniversite hayatımın en zor yılında. Yoruldum, çok yorulmuş ama karşılığını aldım sonunda. O ilk günü küçük bale öğretmenimin gözünde parlayan bir yıldız olduğum adeta.

Birgün kendimi bir bale okulu salonunda, hep o örnek aldığım küçük bale öğretmenin yerinde, küçücük çocuklara bale öğretmeye çalışırken buldum. Duygularımı ifade etmekte zorlandım, gözlerime inanmadım, bağırardım, çağırardım, ağladım, çok ağladım; ama hayatımın en mutlu ve içi gülen gözyaşlarıyla..

Şimdi ben, o küçük çocukların gözünde, her yönümlü bir model oluşturmaya başladım adeta. Öğretmen olmanın saygınlığını, büyüklüğünü ve beraberinde bana kazandırdığı sevgi duygularını tadıyorum bu genç yaşımda.

Şimdi cebimde kırmızı hayallerim, içimde iki yıl sonra alacağım diplomanın rahatlığı, ruhumda çocukların neşesinin bana kattığı enerji, kulağımda dünyada eşi benzeri olmayan o güzel melodi ve arkamda ailemin içten desteği ile umutla gülümsüyorum hayata. Çünkü geriye dönüp bakınca, 'Gerçekten yaşadım!!!' diyebileceğim galiba. Hem de doya doya.

Asal Sayı Nedir? (Kimin Umurunda?)

Mehmet Çakar, Bahar Muratoğlu, Can Okay ve Ayşegül Yaman

mcakar@baskent.edu.tr

ELYAD—DAL Araştırma Laboratuvarları

Sayılar sadece matematikte değil, günlük hayatta da sürekli karşımıza çıkmaktadır. Saate baktığımızda, maaşımızı aldığımızda, alışveriş yaparken, hatta dinlediğimiz müziğin notalarında bile sayılarla karşılaşırız. Tam sayıları, ondalık sayıları sık sık kullanıyor olsak da; asal sayılar, birçoğumuzun aklında matematik derslerindeki 'bölünemeyenler' olarak kalmıştır. Fakat, Antik Yunanlılar'dan itibaren bu konu üzerine yoğunlaşan amatör ve profesyonel bilimcilerin sayısı da oldukça fazladır (ama bu sayı asal mıdır bilemeyiz). Bu sayılar üzerine anlamlar yükleyen ve onların açıklanamamış bir giz taşıdığını düşünenler de olmuştur. Öyle ki; aralarından işi asal sayılar üzerine film çekmeye kadar götürülenler bile çıkmıştır. Peki nedir bu asal sayılar?

Kendisinden ve 1'den başka pozitif bölüneni olmayan, 1'den büyük tam sayılara "asal sayılar" denir (2, 3, 5, 7, 11...) Tanımdan da anlaşılacağı gibi; '0' ve '1' asal sayılar olarak kabul edilmemektedir. Çünkü, '0' sayısı hem kendisine bölünemez hem de bölen sayısı ikiden fazladır. '1' sayısı ise, '1' den başka bölüneni olmadığı için asal sayı olarak kabul edilemez. Asal sayıların en önemli özelliği, doğal sayıların yapı taşları olmalarıdır. Her iki basamaklı çift sayı, iki asal sayının toplamı ve her iki basamaklı tek sayı ise üç asal sayının toplamıdır. Örneğin; '12' sayısı iki basamaklı bir çift sayıdır ve $5 + 7 = 12$ 'dir. '65' sayısı ise iki basamaklı bir tek sayıdır ve $31 + 29 + 5$ toplamına eşittir. Ayrıca her doğal sayının en küçük pozitif çarpanları daima asaldır ($50 = 2 \times 5 \times 5$). Bu kuram, 'matematiğin temel teoremi' olarak ilk kez Carl Friedrich Gauss (Disquisitiones Arithmeticae - 1801) tarafından ortaya atılmıştır. Yani görüyoruz ki, asal sayılar doğal sayıların atomlarıdır. İlginç bir özellikleri ise, sayılar içerisinde düzensiz bir şekilde dağılmalarıdır.

Asal sayılarla ilk olarak Eratosthenes (M.Ö. 300) uğraşmıştır. Öklid (M.Ö. 300) ise, asal sayıların sonsuz olduğunu ispatlamış ve şu yöntemi kullanmıştır: Asal sayıların sonlu olduğunu ve P sayısının en büyük asal sayı olduğunu varsayalım...

$$Q = (2 \times 3 \times 5 \times \dots \times P) + 1$$

ile tanımlanan Q sayısını ele alalım. Q sayısının 2, 3, 5, ..., P sayılarının hiçbirisi ile bölünemediği açıktır; çünkü bu sayıların herhangi biri ile bölündüğünde '1' kalanını bırakır. Ama kendisi asal değilse, bir asal ile bölünebilmelidir; bu nedenle de bütün asallardan daha büyük bir asal sayı vardır. Bu, Q'nun kendisi de olabilir. Bu sonuç, P'den daha büyük bir asal sayı olmadığı yolundaki hipotezimizle çelişir. O halde bu hipotez doğru değildir."

Asal sayılar üzerine yapılan çalışmalar, günümüzde de devam etmektedir ve şimdiye kadar bulunan en büyük asal sayı ($2^{13,466,917} - 1$)'dir (Cameron, Woltman, Kurowski, GIMPS). Asal sayılar sadece matematikte değil, farklı alanlarda da kullanılmaktadır. Elektronik hesaplama yöntemi kullanılmaya başlandığından beri, asal sayı bulma programları da donanım testleri için iyi bir yöntem haline gelmiştir. Kendileri ve 1'den başka çarpanları olmadığından, asalları ifade etmenin tek bir biçimi vardır ve bu sayede donanım daha güvenilir bir şekilde kontrol edilmiş olur. Asal sayılar, sesle haberleşmede de aynı sebeple kullanılmaktadır. Yani asal olmayan bir sayı (örneğin; 15), farklı bir şekilde de yazılabilir : ($15 = 3 \times 5$); ama asal olan bir sayı başka bir şekilde gösterilemez. Asal sayılar aynı zamanda bankaların, askeri sistemlerin ve hatta internet sayfalarının gizli şifrelerinin düzenlenmesinde kullanılır. Bunun nedeni ise; iki büyük asal sayının çarpımını, çarpanlarına ayırmanın çok güç olmasıdır.

Özet olarak; asal sayılar yüzyıllardır bazı kişilerin umurunda... Gizli anlamları olmasa da, asal olmayan sayılardan oldukça farklı yönlerinin olduğu açıktır. Bu yönleriyle de insanlarda merak uyandırdıklarını ve kullanım alanlarının sürekli genişlediğini söyleyebiliriz.

Kaynakça için <http://www.elyadal.org/pivolka/02/asal.htm> adresine bakabilirsiniz.

Tepki-siz Toplum

Deniz Gültekin

denizgultekin@hotmail.com

ELYAD—DAL Araştırma Laboratuvarları

Toplumsal düzende akıp giden gündelik yaşantımızda, sürekli etkileşim içinde olan insanlar olarak belirli bir sistematik dahilinde yaşıyoruz. Bu sistematikte nerede ne şekilde davranacağımızdan, kendimizi ne şekilde tanımlayıp bir kimliğe sahip olacağımıza kadar birçok şeyi belirliyoruz. Asıl sorun burada başlıyor: Belirleyen biz miyiz, yoksa başkaları mı belirliyor? Belki de gizli bir el, bir şekilde bu düzeni kuruyor ve denetimi elinde bulunduruyor. Belki de siz kontrolün elinizde olduğunuzu sanıyor ve neye ne şekilde anlamlar yükleneyeceğini kendiniz belirlediğinizi düşünüyor olabilirsiniz. “Benim tercihim”, “benim anlayışım” deseniz de, aslında sistemin işleyen çarkı içerisinde sahiplendiğiniz tüm değer ve düşünceleriniz, sistemin sizde içselleştirmeyi başardığı değerler ve düşünceler oluyor.

Varlığını sürdürebilmesi için, sistemin, o toplumun hayata, insana, siyasete ve ekonomiye bakışını çok iyi bilmesi gerekiyor. Çünkü başarılmak istenen; tek tipleştirme, tepkisizlik, kötünün iyisini seçme zorunluluğu yaratarak ‘alternatifsizlik’ üzerine kurulu bir tüketim toplumu olunca, tüm bunların gerçekleşmesi için sizin tanımlanabilmenize yönelik iyi bir analiz gerekiyor. Aslında sistem sizi sizden iyi tanıyor: Nelere karşı zaafınız var? Nelerde eksikliğinizi var? Sizi birarada tutan nedir? Tüm bunların cevabı çok iyi biliniyor ve herhangi bir sapma halinde anında müdahale edilerek sapmalar etkisiz hale getiriliyor.

... İNSANLARA AYNI
YEMEK TEKRAR TEKRAR
YEDİRİLİYOR, VİTAMİNİ
ÖLSE DE YEMEĞE DEVAM
EDİYORLAR. ÇÜNKÜ
KAFALARA KAZINAN
ANLAYIŞ, BAŞKA
ALTERNATİFİN
OLMADIĞIDIR. TÜM
SEÇENEKLERİN
DENENDİĞİ NOKTADA
'KRİZ' OLARAK
ADLANDIRILAN
BELİRSİZLİK ORTAMINDA,
BİRİLERİ ÇIKIP KENDİ
YENİLİĞİNİ VE
FARKLİLİĞİNİ
ANLATMAYA BAŞLIYOR.

Bugün öyle bir sistemde yaşıyoruz ki, ülkemizde şartlar ne kadar kötüye giderse gitsin çarklar yine de dönüyor. Sistemi yaratan (genelde bu daha çok dayatılan yapıya uyma şeklinde gerçekleşiyor) ve ona işlerlik katan insanlar, kötüye giden durum karşısında tepkisiz izleyici rolünü üstleniyorlar. Bu insanlara aynı yemek tekrar tekrar yediriliyor, vitamini ölse de yemeğe devam ediyorlar. Çünkü kafalara kazınan anlayış, başka alternatifin olmadığıdır. Tüm seçeneklerin denendiği noktada ‘kriz’ olarak adlandırılan belirsizlik ortamında, birileri çıkıp kendi yeniliğini ve farklılığını anlatmaya başlıyor. Ülkemizde bu tarz sahneler yabancı olmasak da, bir türlü senaryo değişmemekte ve hatta oyuncuların bile aynı kaldığı bu oyunda oyuncular, devanın kendilerinde olduğunu iddia etmektedir. Toplumunuzun sorunları yıllardır aynı değilmiş gibi, aniden üretilen bu sihirli formülle yeni kurtarıcı, -sadece paketi değiştirilerek yeniymiş gibi piyasaya sunulan ürünler gibi- halkın beğenisine sunuluyor. Bu durumda en büyük etkiyi yaratan, kitle iletişim araçlarının yaygınlık kazanmasıdır. Bu öyle bir etkidir ki, sizin düşüncelerinizi belirleyip yönlendirebilmektedir. Görüntülerde yansıtılan; halkı ile kucaklaşmış, sırça köşkünden vazgeçip gökten zembille inmişçesine ülkesinin sorunlarına derman bulmak için kolları sıvamış fedakar bir insandır. Kriz dönemlerinde sorgulamayan ve düşünmeyen bir toplum yaratma adına, televizyonlarda pembe dizilere ve televole tarzı programlara halkın ilgisi çekilerek, olası bir tepkinin önüne geçilmektedir.

Tepkisizliğin sebebinin, sadece kitle iletişim araçları ile sağlanan yoğun etkiye bağlamak pek de doğru olmayacaktır. Tepkisizliğe yol açan bir diğer etki de; o toplumun siyasal kültürüdür. Siyasal kültürü bilmek, o toplumun devlete, siyasete, kültüre, geleneklere yüklediği anlamları bilmeyi beraberinde getirir ve şu anki koşulları değerlendirirken objektif bir bakış açısı bu şekilde sağlanabilir. Türkiye’de toplumsal düzene, geçmişten günümüze kadar süregelen köklü anlayışlar hakimdir. Hayatın her alanında belirleyicilik misyonunu elinde bulunduran, ‘otorite’dir. Yöneten-yönetilen ilişkisinde otoritenin belirleyiciliği o kadar sağlamdır ki, otoritenin yaptığı hataların hesabı sorulmaz ve hatta hatalar hafızalardan oldukça kolay silinir. Bu bakış açısında otoritenin gücünü sağlayan, sadece otoritenin kendisi değildir; aynı zamanda insanların ona yüklediği anlamın da katkısı bulunmaktadır.

Otorite; "Allah devletimize ve milletimize zeval vermesin" anlayışında kendisini ifade eder ve el üstünde tutulan, her şeyin doğrusunu bilen, dış mihraklara karşı bir tür kalkan olarak algılanmaktadır. Buradaki kilit nokta, toplumun aile kurumuna yüklediği anlamda beliriyor. Aileye yüklenen anlam, muhafazakar bir bakışta yer almaktadır. Ailede babanın rolü; kuralları koyucu, koruyucu ve saygı gereği karşı gelinmez olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde 'devlet' de ilahi kudreti ile insanımızın bakışında en üstte yer alır ve ona karşı geliş, 'devlet baba' atfı nedeniyle saygısızlık olarak adlandırılır. Bu anlayış, Doğu Anadolu Bölgesi'nde etkinliğini daha da hissettirmektedir. Doğu'da varolan toprak beyliği sistemi ile insanımız, sorunlarının çözümünü ağasına koşmakta aramaktadır ve hatta bu insan, devletinden çok ağasını bilmektedir. Bu anlayışın yansımaları, kentteki insanın yaşamında yer alan akrabalara bağlılık geleneğinde -sıkıntıya düşüldüğünde çözümün, akrabaların olanaklarında aranması gibi- görülmektedir. Oysa ki devletimizin bize karşı sorumlulukları -örneğin; iş garantisi- unutuluyor. Batı'da gittikçe yalnızlaşan insan, tepkisini doğrudan ortaya koyarak eyleme girişiyor. Türkiye'ye baktığımızda ise; cemaatçi bir toplum yapısında kurulan derneklerin, vakıfların ya da sivil toplum örgütlerinin, siyasi alana bulaşmayıp sosyal yardımlaşma alanında faal olmaktan öteye geçemedikleri görülmektedir.

Sistemin toplumdaki farklılıklara yönelik muamelesi, farklılığın sistemin yaşam alanını ne derecede tehlikeye soktuğuna göre değişebiliyor. Genelde farklılıklar, toplumsal düzenin ahengini bozan şeyler olarak atfedilerek, baskı altına alınma ya da yok sayma şeklinde tedbirlerle etkisiz hale getiriliyorlar. Bu şekilde sağlanılmak istenen kabullenici duruşla önüne geçilmeye çalışılan tepkiler, gözler önünde varlıklarını ortaya koyma girişimlerinden vazgeçiyorlar ve dolayısıyla gizli şekilde varlıklarını sürdürme çabaları kaçınılmaz hale geliyor.

Tepkisiz bir duruş benimsenmesinin bir diğer sebebi de; insanımıza hep bir şeylerin hazır olarak sunulmasıdır. Hep birilerinin yönlendirmesi doğrultusunda mücadeleler vermiş bir toplum olarak, "armut piş ağzıma düş" anlayışıyla hareket ediyor ve haklarımız elimizden alındığında, yaşam koşullarımızdaki kötüleşmeye rağmen önceden planlanmamış bir çıkışla tepkimizi ortaya koymuyoruz. Otoritenin yönlendirmesi olmadan hareket edemediğimiz için kurtarıcımızı bekliyoruz. O kurtarıcının bir türlü gelmediği noktada da kaderciliğe sığınıyoruz. Bu çabuk kabullenışı kolaylaştıran bir diğer faktör, ülkemizde insanların bir kısmının 'düşkün yoksullar' şeklinde adlandırılan bir kategoriye girmesi; bir diğer kısmının ise, maddi yönden oldukça iyi durumda olmasıdır. Her iki grup da, hayatlarında herhangi bir değişikliğe yanaşmıyor ve sistemin olduğu gibi devam etmesini tercih ediyorlar. Birinci gruptaki insanlar, hayatlarındaki herhangi bir değişiklikte yaşam koşullarının daha kötüye gitmesi riskini göze almak istememektedirler. Diğer grup ise, zaten varolan şartlardan en iyi şekilde yararlananlar olarak, mevcut sistemin devamından yanaadırlar.

Eşitlik ve Özgürlüğün Ortasında Mutluluk

Kıvılcım Romya

kivromya@yahoo.com

ELYAD—DAL Araştırma Laboratuvarları

Herhangi bir düzlemin eğimli olup olmadığını anlamak için kullanılan su terazileri, içlerindeki kocaman damlayı kendi tarafına çekmeye çalışan iki kutuptan oluşur. Yerin eğimine göre bu su damlası ya sola ya da sağa hareket eder. Özgürlük ve eşitlik kavramları genelde birarada alınsa da, aslında onlar terazinin iki ucundadırlar. Mutluluk mu? O da, sözünü ettiğimiz su damlasının ta kendisidir.

Her gün, her an dünyanın her yerinde yaşanan bu çılgın kargaşaların nedeni nedir? İnsanların derdi nedir de kendilerine amaçlar edinirler ve bunları gerçekleştirmek adına her gün sonuçları iyi veya kötü birçok eylem gerçekleştirirler? Belki de herkesin tek derdi, varolduğu sürece hayattan biraz daha zevk çalabilmek ve daha da ötesinde mutlu olabilmek. Fakat mutlu olmanın yolu eylemlerden haz almaktır. Eylemlerden alınan hazlar da birer noktadır ve mutluluk ancak bu noktaların arka arkaya sıralanmasıyla oluşabilecek bir doğrudur. Bu yüzden amaç, her zaman haz alınabilecek eylemleri gerçekleştirmek veya gerçekleştirilen eylemlerden haz almaktır.

Mutlu olabilmek için bize haz verdiğini düşündüğümüz eylemleri gerçekleştirmenin yeterli olduğunu düşünürsek, aynı zamanda bu eylemleri gerçekleştirebilme özgürlüğünden de bahsetmek gerekir. Fakat özgürce davranabilmek ve eşitçe, kimsenin önüne geçmeden, kimsenin de bizim önümüze geçmesine izin vermeden bunu gerçekleştirmek mümkün müdür?

Buradan yola çıkarak baktığımızda; mutluluk, özgürlük ve eşitlik üçgeni oluşturulabilir ve merkezine eylem konulabilir. Bu üçgende ilişkileri değerlendirirken iki ana unsur, eyleme bağlı olarak ilişkileri belirler. Birincisi; ne olursa olsun varlığını devam ettirme süreci içerisinde, siyasal olsun ya da olmasın birey, toplumdan ve onun parçalarından ayrı düşünülemez. Bu da bireyin istediği eylemi gerçekleştirebilme gücünü ve iradesini belirler. İkincisi; her eylem aynı hazı vermez ve her birey her eyleme aynı önemle yaklaşmaz. Bu da eylemlere karşı bireyin tutumunu belirler.

Öncelikle özgürlük ile mutluluk arasındaki ilişkiye baktığımızda, amacı her zaman eyleminden haz almak olan birey, bunu gerçekleştirmek isterken içinde bulunduğu toplumdaki insanlara göre de davranmak durumundadır. Çünkü birey, bireyden, toplumdan ve toplumun kurumlarından ayrı düşünülemez. Güvenlik, aidiyet, ihtiyaçlarını karşılama ve korunma gibi temel unsurlar kişileri birbirlerine mahkum eder. Toplumda da bunların gerçekleştirilmesi ve devamlarının sağlanması için haklardan ve zorunluluklardan oluşan bir sınır oluşturulur. Bu noktadan başlayarak bireylerin özgürlükleri sorgulandığında, hak ve zorunluluklar içerisinde eylemlerinizi gerçekleştirebilme kapasiteniz özgürlüktür. Üretilen ve/veya ürettiğiniz alternatifler arasında seçim yapmak zorunda kalabilir ve istediğiniz değil, çizilen sınırlar arasında size gösterilen doğrultuda -hukuksal yaptırımlar gibi- hareket etmek durumunda kalabilirsiniz. Özgürlüğü asıl anlamlı kılan da budur. Ne kadar çok kendinize alternatif üretebilir ya da alternatiflerin dışına çıkarsanız, o kadar çok özgürleşir ve özneleşirsiniz. Öte yandan, kendinize alternatif üretirken bile, normların ve değerlerin etkisi altında kalmanız mümkündür ve bu durum, sizin sınırlarınızı belirler. Bu özgürlüğün kendi paradoksudur.

Eğer bu haklar ve sınırlar çerçevesinde birey gerçekleştirdiği eylemlerden haz alıyorsa, bu da mutluluk ile özgürlük arasındaki bağıdır.

HERHANGİ BİR DÜZLEMİN EĞİMLİ OLUP OLMADIĞINI ANLAMAK İÇİN KULLANILAN SU TERAZİLERİ, İÇLERİNDEKİ KOCAMAN DAMLAYI KENDİ TARAFINA ÇEKMEYE ÇALIŞAN İKİ KUTUPTAN OLUŞUR. YERİN EĞİMİNE GÖRE BU SU DAMLASI YA SOLA YA DA SAĞA HAREKET EDER. ÖZGÜRLÜK VE EŞİTLİK KAVRAMLARI GENELDE BİRARADA ALINSA DA, ASLINDA ONLAR TERAZİNİN İKİ UCUNDADIRLAR. MUTLULUK MU? O DA, SÖZÜNÜ ETTİĞİMİZ SU DAMLASININ TA KENDİSİDİR.

Fakat burada ilginç olan, bireyi var eden topluma karşı bireyin yerine getirmek zorunda oldukları bir taraftan bireyi sınırlarken; diğer taraftan ise aynı toplum, bireye istediğini yapabilmesi için gerekli olan araçları da -hakları da- vermektedir. İşte bu, en başta bahsedilen iki noktadan özellikle birincisine vurgu yapar ve bireylerin eylemlerini gerçekleştirebilme gücünü gösterir. Böyle bir yaklaşımda bulunmak, bir açıdan da mutlak bir özgürlüğün varlığını reddetmek mi olur? Öte yandan bu yaklaşım, toplum içinde özgürlüğün varolmamasına götürülerek, özgürlüğün varlığını toplum dışında mı kabul eder; ya da eylem, kapasite, hak ve zorunluluk karşılığı sorumluluk sentezi yapmış olmaz mı? İkinci noktayı ele aldığımızda, bireylerin eylemlere karşı farklı tutumlar belirlemeleri ve bunları gerçekleştirmek için öncelikle bireysel olarak farklı kapasitelere sahip olmaları, sınırlar çizilirken asıl sorunu yaratan noktadır. Her eylem, sadece yapan kişiyle ilgili olmak zorunda değildir. Başkalarına da haz verebileceği gibi, acı vermesi de mümkündür ve bu nedenle eylemlerin sınırlandırılması gerekebilir. Eylemlerin yapılmasında sınırlamaların getirilmesi ve bunun herkes için olması, eşitliğin sağlanması için bir yoldur. Aynı zamanda, eylemlerin bireyler için farklı düzeyde hazlar ifade etmesi, hazzı elde edebilecek bireylerin özgürlüklerinin başkalarının özgürlükleri adına kısıtlanması olarak da kendini ortaya koyabilir.

Öte yandan, aynı eylemi gerçekleştirmek isteyen, ancak gerçekleştirmek için aynı kapasiteye sahip bireylerin olmaması, tüm bireylerin kapasitelerinin eşitlenmesi yolunu da ortaya çıkarabilir. Fakat bu durumda, eşitlik ile özgürlük arasında sorun yaratan ilk nokta şudur: Çizilen sınırlar birinin eylemini kısıtlarken, o eylem, onu gerçekleştirmek istemeyen bir başkası için anlam taşımaz (düşünce özgürlüğüne sınır konması gibi). Diğer nokta; birilerinin kapasiteleri yukarı çekilirken, kapasitesi yüksek olanların diğerleriyle bir tutulmasıdır.

Fakat hem özgürlüğü hem de eşitliği asıl tehlikeye sokan, kişinin seçme şansı olmadığı konularda doğuştan gelen statüler gibi- seçim yapamadığı için zaten özgür olamamasıdır. Bunun yanısıra bireyin, içinde yaşadığı toplum tarafından kim olduğu ve neye sahip olduğu sorgulanarak, herkes içindeki eşitliğinin tehlikede olmasıdır. Hem özgürlüğün hem de eşitliğin tehlikeye düştüğü böyle bir durumda ne olacak?

Bu nedenle farklı siyasal sistemler, farklı eşitlik ve özgürlük anlayışlarına önem vermişlerdir. Örneğin; liberalizm sadece hukuksal eşitlik anlayışıyla, hem toplumsal düzeni hem de özgürlükleri korumayı amaçlamıştır. Fakat hukuksal eşitlikte, her eyleme aynı cezanın uygulanması da bir eşitsizlik değil midir? Sosyal devlet anlayışıyla da, sosyo-ekonomik koşullarla eşitlenmeye çalışılarak, herkese aynı derecede özgürlük ve daha eşitlikçi bir anlayışla sürdürülmeye çalışılmıştır. Fakat bu noktada, "Kapasitesi yüksek insanların özgürlükleri, alt kapasiteye sahip olanlara göre daha çok kısıtlandığı için eşitlikçi bir durum oluşmuyor mu?" sorusu da elbette sorulabilir.

Her bireyin eylemlerden farklı hazlar alması, farklı bir mutluluk anlayışı gerektirir. Bu bakımdan her birey farklı bir arayış içine girer; aksi takdirde zaten eşitlik kendiliğinden var olurdu. Çünkü aynı eylemleri gerçekleştirebilmek için her bireye aynı öncelik sırasını tanımak yeterli olurdu. Bu da hem özgürlükçü hem de eşit bir yaklaşım olurdu. Bireyin haz alma amaçlı bireysel mutluluğunun yolu, hak ve zorunluluklara dayanan özgürlüğünü gerektiğinde başkalarıyla eşit olmak için feda etmeye tahammülünden mi geçer dersiniz?

ELYAD - DAL Üyeleri

Sibel Nur Arabacı
Erdem Başçelik
Beyza Bermant
Mehmet Çakar
Özge Çelik
Okan Cem Çırakoğlu
Zeynep Dedekargınoğlu
Taylan Özgür Demirkaya
Kürşad Demirutku
Serap Ergen
Burcu Gerdanlı
Deniz Gültekin
Evren Işık
Güler Işın
H. Kemal İlder
Devrim Karasakal
Ergün Kayabaş
Doğan Kökdemir
Bahar Muratoğlu
Can Okay
Tülin Öngel
Ayşegül Özgün
Emel Parlak
Kıvılcım Romya
Emre Tepeli
Ayşegül Yaman
Zuhal Yeniçeri
Gülin Yoğurtçuoğlu

Başkent Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bağlıca Kampüsü, Eskişehir Yolu 20.km
Ankara

Tel: 0312 - 2341010 / 1726/1674/1721/1663
Faks: 0312 - 2341043
e-posta: info@elyadal.org

WWW.ELYADAL.ORG